

Bankwatch
Network

CDE

Centrum
pro dopravu
a energetiku

Průvodce fondy EU

únor 2024

Obsah

Úvod.....	3
Fondy EU.....	5
Rozpočet EU – Víceletý finanční rámec.....	5
Fondy politiky soudržnosti.....	6
Další programy v rámci Víceletého finančního rámce	8
Mechanismus pro spravedlivou transformaci.....	9
Plán na podporu oživení Evropy: NextGenerationEU.....	14
Nástroj pro oživení a odolnost.....	15
Nové výzvy – strategie REPowerEU.....	17
Programy financované z příjmů systému EU pro obchodování s emisemi.....	19
Modernizační fond.....	19
Sociální klimatický fond.....	21
Evropská investiční banka.....	22
Zapojte se.....	23
Proč a jak se zapojit do navrhování a implementace fondů EU?.....	23
Plánování.....	25
Implementace.....	26
Jak se stát příjemcem.....	27
Čtyřbodový kontrolní seznam pro dobrou spolupráci.....	28
Příklady projektů v oblasti klimatu podpořených z fondů EU.....	29

ÚVOD

EU poskytuje řadu fondů určených na pomoc členským státům při provádění politik EU. Finanční podpora EU hraje důležitou roli v dosažení cílů Zelené dohody. V období 2021 až 2027 je k dispozici řada fondů a programů, které jsou financovány z tradičního rozpočtu EU (Víceletý finanční rámec), z plánu obnovy po koronavirové pandemii (NextGenerationEU) a z výnosů z trhu s uhlíkem (ETS). Tyto programy společně poskytují miliardy eur určené na investice v oblasti klimatu a pomáhají splnit cíle pro rok 2030.

Evropská komise uvádí, že „ke splnění cílů vyplývajících ze Zelené dohody pro Evropu a programu REPowerEU budou zapotřebí dodatečné investice ve výši více než 620 miliard eur ročně“.¹

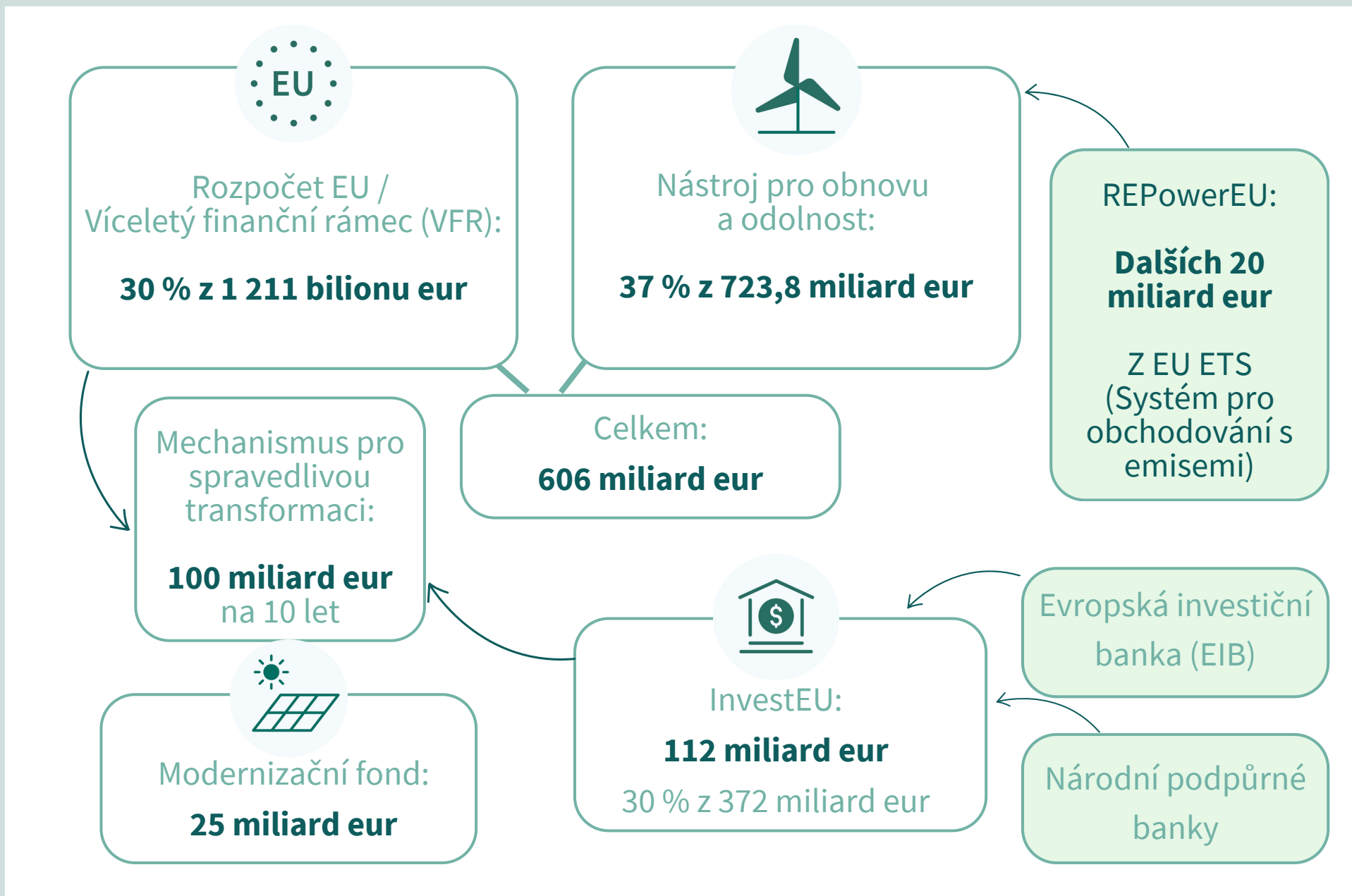
V rámci nezávislých studií² bylo spočteno, že v letech 2021 až 2027 je na boj proti změně klimatu z některých hlavních programů EU k dispozici téměř 400 miliard eur. Tato částka nezahrnuje společnou zemědělskou politiku EU (SZP) a program Horizont Evropa. Jedná se sice jen o nepatrný zlomek toho, co je potřeba, již nyní ale může tato částka přispět k významnému podílu investic v oblasti ochrany klimatu, a to zejména v zemích, které jsou na financování z EU ve velké míře závislé.

Tento průvodce podtrhuje význam některých fondů, které jsou pro opatření v oblasti klimatu nejdůležitější, konkrétně Fondů politiky soudržnosti, Nástroje pro oživení a odolnost, Fondu pro spravedlivou transformaci, Modernizačního fondu a Sociálního fondu pro klimatická opatření. Nastíní, jak se podílet na navrhování a implementaci fondů EU tak, aby byl ve prospěch občanů a životního prostředí využit jejich plný potenciál.

¹ Evropská komise, [Strategická prognostická zpráva 23 – Udržitelnost a blahobyt v centru otevřené strategické autonomie Evropy](#), Evropská komise, 6. července 2023.

² Agora Energiewende, [Sledování financování EU v oblasti klimatu](#), Agora Energiewende, 20. června 2023.

Plánovaná podpora opatření na ochranu klimatu 2021–2023

Rozpočet EU – Víceletý finanční rámec

Víceletý finanční rámec (VFR) je dlouhodobý rozpočet Evropské unie na období sedmi let. Stanovuje výdajové priority a limity EU pro různé programy a oblasti, jako je zemědělství, regionální rozvoj, výzkum a inovace a vnější pomoc.

Současný víceletý finanční rámec pokrývá období 2021 až 2027 a jeho rozpočet činí 1 211 bilionu eur. Jedná se o první víceletý finanční rámec, který zohledňuje vystoupení Spojeného království z EU a dopady pandemie COVID-19, neboť podporuje plán obnovy pro Evropu.

VFR je projednáván Evropskou komisí, Evropským parlamentem a členskými státy a vyžaduje jednomyslný souhlas všech členských států. Jednání jsou složitá a zahrnují vyvažování různých priorit a národních zájmů. VFR obsahuje mechanismus slev a příspěvků, kdy některé země odvádějí do rozpočtu EU snížené platby.

Fondy politiky soudržnosti

Politika soudržnosti je hlavní investiční politikou EU, v rámci níž je na sedmileté období k dispozici 378 miliard eur (545 miliard eur s vnitrostátním spolufinancováním). Je projevem hospodářské solidarity mezi jednotlivými regiony EU a zejména ve střední a východní Evropě hraje významnou roli při utváření veřejných investic. Jejím cílem je také být prostředkem v boji proti změně klimatu, neboť jsou tyto prostředky specificky vyčleněny právě na opatření v této oblasti.

Jedná se o několik fondů známých jako evropské strukturální a investiční fondy. Jsou hlavními nástroji pro provádění politiky soudržnosti EU a zahrnují:

- Evropský fond pro regionální rozvoj (312,73 miliard eur)
- Evropský sociální fond plus (ESF+) (142 miliard eur)
- Fond soudržnosti (49,18 miliard eur)
- Fond pro spravedlivou transformaci (26,96 miliard eur)

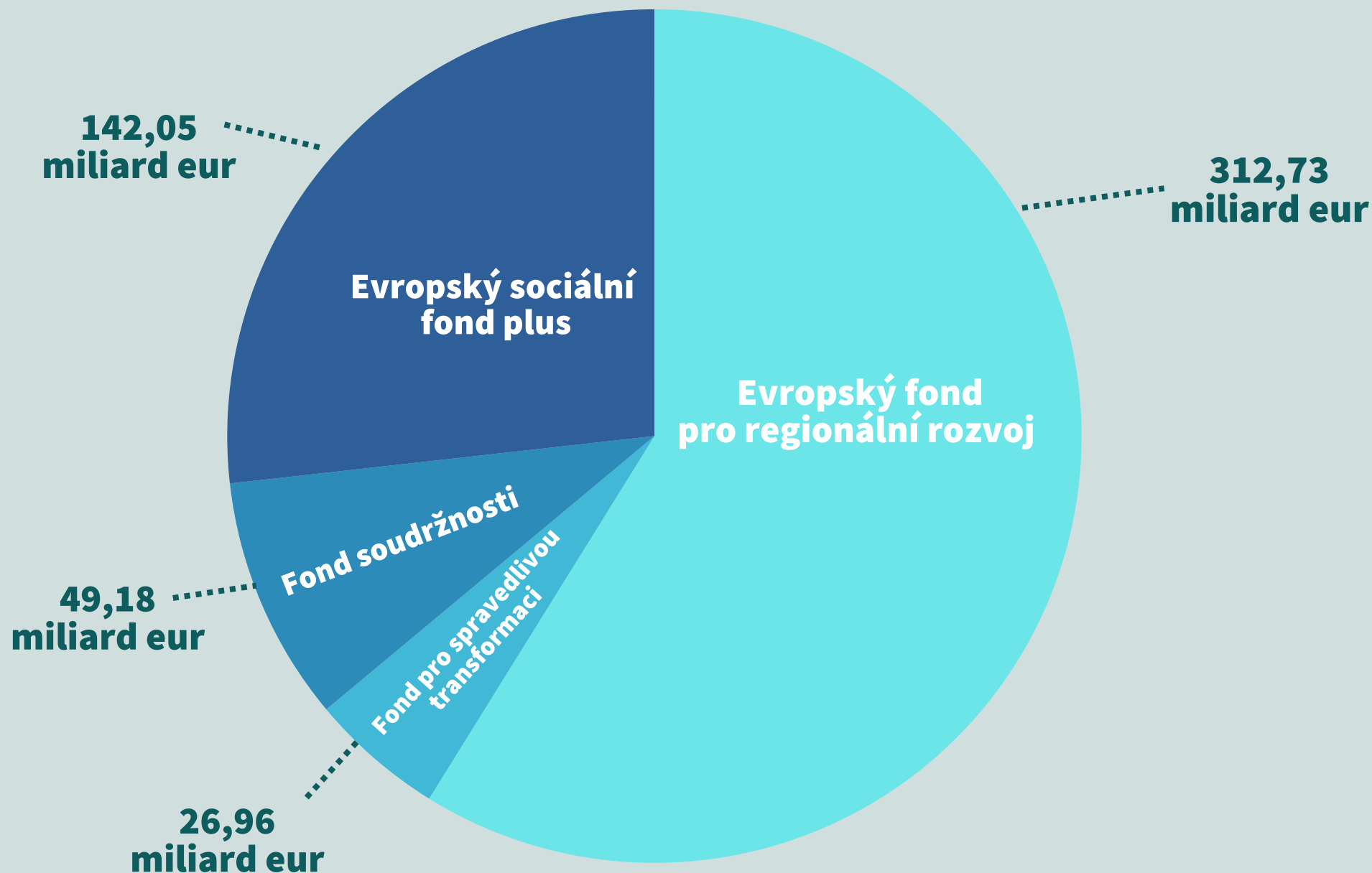
Každý členský stát připravuje ve spolupráci s Evropskou komisí dohodu o partnerství, v níž stanoví, jak hodlá finanční prostředky využít k dosažení cílů a priorit EU.

Politika soudržnosti hraje důležitou roli při řešení změn klimatu a podpoře udržitelného rozvoje v EU. Některé z jejích fondů jsou nejvíce určeny na opatření v oblasti klimatu. Prostřednictvím různých finančních nástrojů může tato politika podporovat investice, které přispívají ke zmírnění změn klimatu a k přechodu na nízkouhlíkové hospodářství. Nezávislá studie například ukázala, že členské státy plánují v období 2021 až 2027 využít odhadem 20 miliard eur z prostředků politiky soudržnosti na energetickou renovaci a energetickou účinnost.³

Politika soudržnosti se řídí určitými pravidly a normami. Poté, co byla zavedena do balíčku Next Generation EU, byla zásada „významně nepoškozovat“ zahrnuta také do fondů politiky soudržnosti.

³ Renovate Europe, [2021-2027 Podpora politiky soudržnosti pro energetickou účinnost a renovaci budov](#), *Renovate Europe*, duben 2023.

Celková výše prostředků politiky soudržnosti

Další programy v rámci Víceletého finančního rámce

K opatřením v oblasti klimatu přispívá několik programů víceletého finančního rámce, zejména Nástroj pro propojení Evropy (CEF, Connecting Europe Facility), který podporuje rozvoj energetické, dopravní a digitální infrastruktury. Tento nástroj funguje ve spojení s evropskými strukturálními a investičními fondy (ESIF), programem Horizont Evropa a Nástrojem pro oživení a odolnost. Horizont Evropa je hlavní program pro výzkum a inovace, disponuje rozpočtem 95,5 miliardy eur (včetně 5,4 miliardy eur z programu NextGenerationEU) a hraje klíčovou roli v boji proti změnám klimatu, podpoře cílů udržitelného rozvoje OSN a zvyšování konkurenceschopnosti EU. Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV), rovněž s rozpočtem 95,5 miliardy eur, se zaměřuje na zmírňování dopadů změn klimatu prostřednictvím udržitelného zemědělství, ochrany životního prostředí, obnovitelných zdrojů energie a snižování uhlíkové stopy zemědělských podniků a venkovských oblastí.

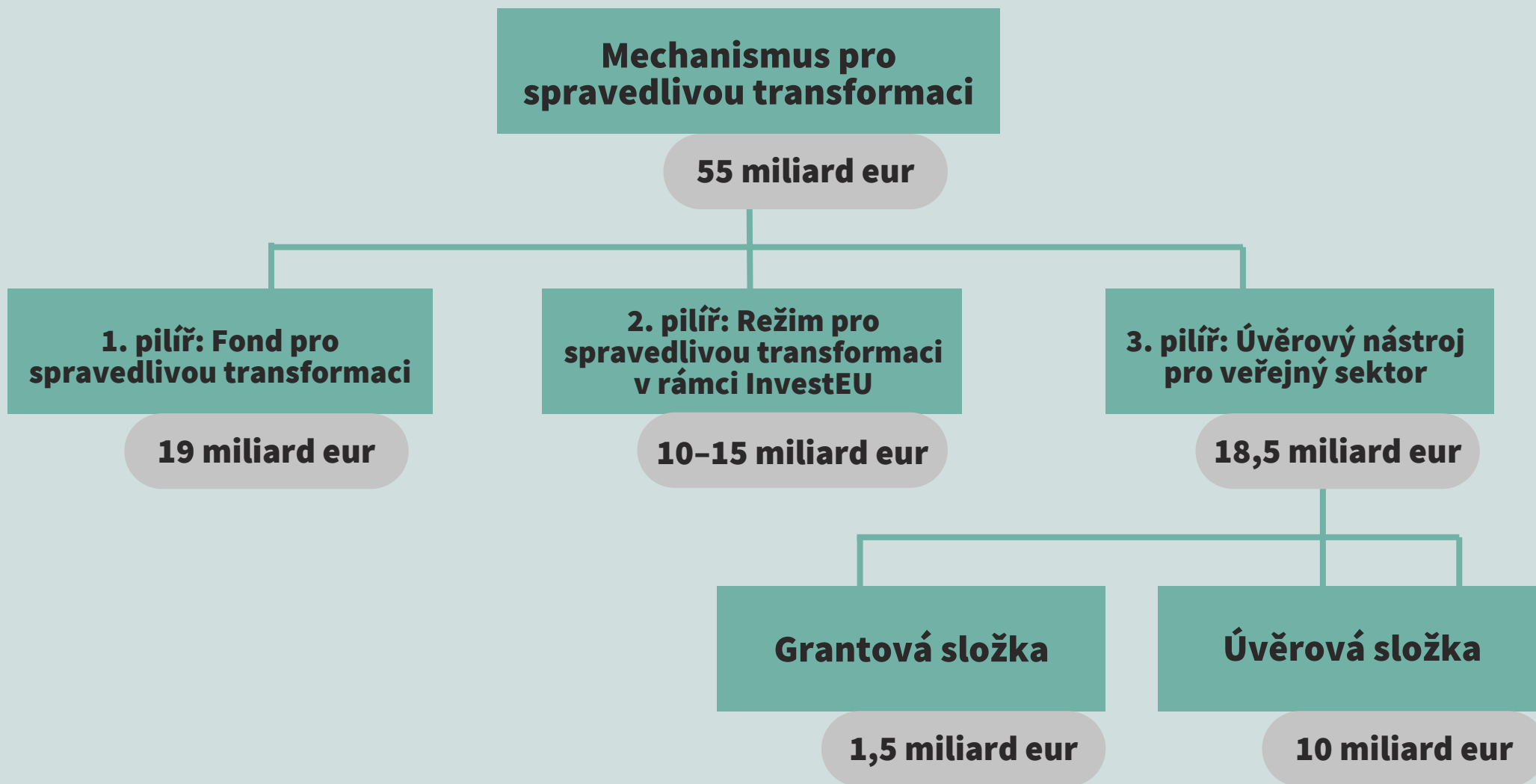
Mechanismus pro spravedlivou transformaci

Mechanismus pro spravedlivou transformaci (MST) je program regionálního rozvoje, který Evropská komise představila v lednu 2020. Očekává se, že bude mobilizovat investice ve výši přibližně 55 miliard eur. Cílem je poskytnout finanční prostředky zemím a regionům, u nichž se očekává, že budou upuštěním od využívání fosilních paliv v rámci Zelené dohody pro Evropu obzvláště zasaženy. Mechanismus pro spravedlivou transformaci se skládá ze tří pilířů. Prvním je Fond pro spravedlivou transformaci, druhým je Režim pro spravedlivou transformaci v rámci InvestEU a třetím je nový úvěrový nástroj pro veřejný sektor, který spravuje Evropská investiční banka (EIB).⁴

⁴ Více informací o druhém a třetím pilíři naleznete v našem samostatném briefingu [Druhý a třetí pilíř mechanismu pro spravedlivou transformaci](#), březen 2023.

Pilíře mechanismus pro spravedlivou transformaci

Typy investic v jednotlivých pilířích se liší. První pilíř podporuje především projekty, jejichž cílem je zmírňovat negativní ekonomické dopady přechodu na ekologickou ekonomiku v regionech s vysokou produkcí uhlíku, jako je nezaměstnanost, odliv mozků a sociální problémy. Toho lze dosáhnout prostřednictvím hospodářské diverzifikace, rekvalifikace či zvyšování kvalifikace a sociálního začleňování pracovníků a uchazečů o zaměstnání. Z prvního pilíře lze financovat i další aktivity, pokud přispívají k realizaci transformace na místní úrovni. Způsobitelné projekty mohou být zaměřeny například na výzkum a inovace, investice do energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie, inteligentní a udržitelnou místní mobilitu, digitalizaci, regeneraci půdy, oběhové hospodářství a sociální infrastrukturu pro péči o děti a seniory.

Z druhého pilíře bude financována širší škála projektů, včetně těch, které se zaměřují na obnovitelné zdroje energie, energetickou účinnost, energetickou a dopravní infrastrukturu, dálkové vytápění, dekarbonizaci, sociální infrastrukturu a hospodářskou diverzifikaci. Druhý pilíř bohužel obsahuje také ustanovení o podpoře projektů v oblasti plynu, která jsou v rozporu s cíli stanovenými v Zelené dohodě pro Evropu.

Stejně jako druhý pilíř má i třetí pilíř širší záběr než Fond pro spravedlivou transformaci. Vzhledem k tomu, že třetí pilíř podporuje pouze projekty realizované veřejnými orgány, budou z něj financovány především velké investice do infrastruktury s nedostatečnými zdroji příjmů pro komerční financování. Typické projekty podporované v rámci třetího pilíře spadají do kategorií, jako je energetika a doprava, dálkové vytápění, energetická účinnost (včetně renovace budov) a sociální infrastruktura.

Jaké druhy projektů mohou být v rámci jednotlivých pilířů financovány?

**1.pilíř: Fond pro
spravedlivou
transformaci**

**hospodářská
diverzifikace**

**rekvalifikace a
začleňování
pracovníků**

**zelená transformace
a sociální inkluze**

**2.pilíř: Režim pro
spravedlivou transformaci
v rámci InvestEU**

**energetická a
dopravní
infrastruktura**

**projekty v
oblasti plynu**

**dálkové
vytápění**

dekarbonizace

**3.pilíř: Úvěrový nástroj
pro veřejný sektor**

**podpora dosažení
klimatické neutrality**

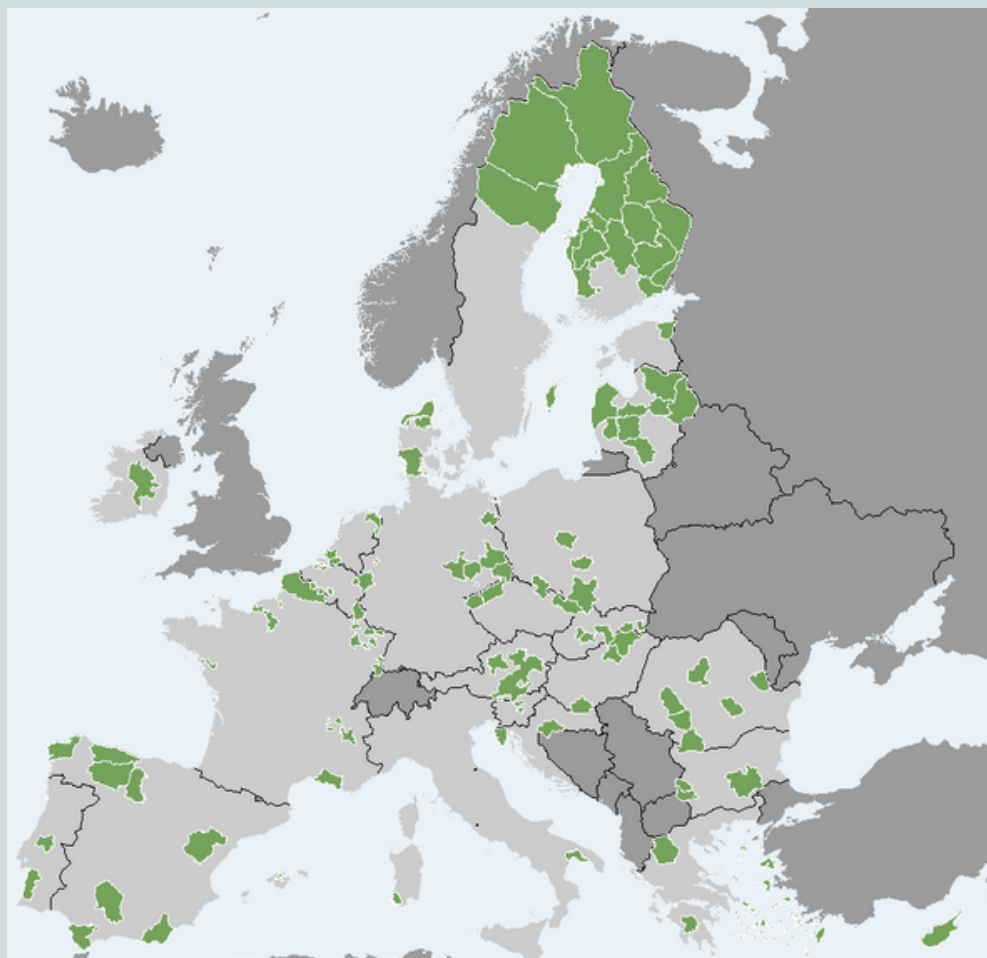
**energetická a dopravní
infrastruktura**

**dálkové
vytápění**

**energetická účinnost
(včetně renovace budov)**

Pro získání finančních prostředků v rámci mechanismu pro spravedlivou transformaci musí regiony předložit Evropské komisi ke schválení plány spravedlivé územní transformace. Tyto plány musí podrobně popisovat plánovaný proces transformace na regionální úrovni a zdůvodnit, proč se očekává, že daný region bude zeleným transformací zvláště negativně ovlivněn. Termín pro schválení plánů spravedlivé územní transformace byl 31. prosince 2022. Všechny regiony vyznačené zeleně mapě na níže byly schváleny včas.

Plán na podporu oživení Evropy: NextGenerationEU

NextGenerationEU je plán na podporu oživení EU, který cílí na hospodářské a sociální důsledky pandemie COVID-19. Plán byl navržen Evropskou komisí v květnu 2020 a členské státy jej schválily v červenci 2020. Aby však bylo možné dodatečné financování zohlednit, dohodly se členské státy na revidovaném víceletém finančním rámci, který zahrnuje dodatečné financování klíčových odvětví, jako je zdravotnictví, výzkum a změna klimatu. VFR a NextGenerationEU jsou tedy vzájemně úzce propojeny.

Základem NextGenerationEU je Nástroj pro oživení a odolnost, což je nový stěžejní program na podporu investic zemí EU do klíčových odvětví. Země EU mají k dispozici 806,9 miliard eur ve formě kombinace grantů a půjček, které mohou využít na podporu investic a reforem, jež pomohou posílit ekonomiky členských států a mohou být účinným prostředkem k posílení opatření v oblasti klimatu.

Podle současných pravidel skončí Nástroj pro oživení a odolnost v roce 2026.

Nástroj pro oživení a odolnost

Nástroj pro oživení a odolnost (RRF, *Recovery and Resilience Facility*) je určen k poskytování finanční podpory členským státům zvláště zasaženým pandemií se zaměřením na podporu hospodářské obnovy a zvýšení odolnosti.

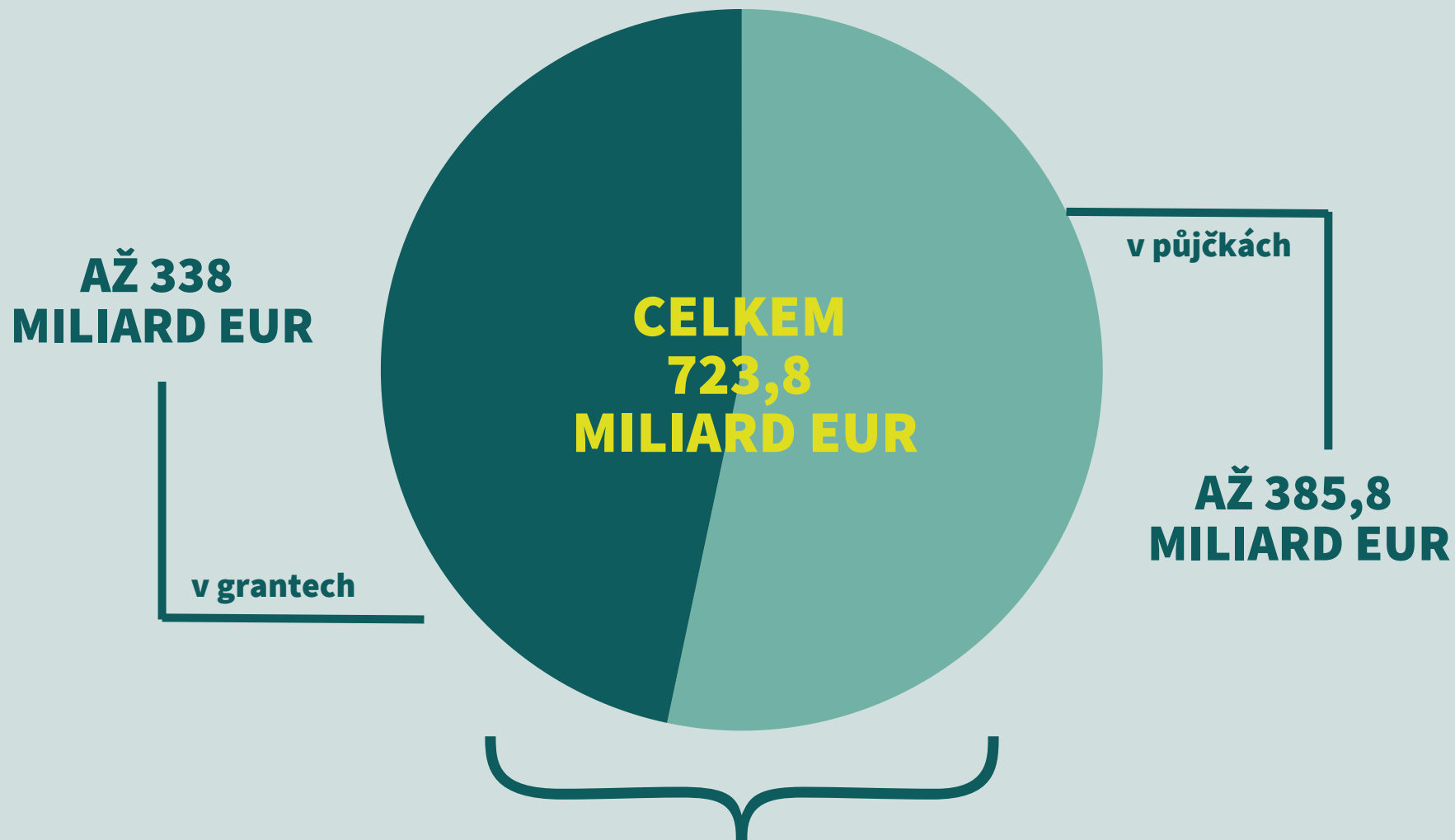
Aby mohly jednotlivé členské státy tyto finanční prostředky získat, musely předložit ke schválení národní plány, v nichž se zavázaly ke konkrétním reformám a investicím, přičemž nejméně 37 % prostředků muselo být vyčleněno na opatření v oblasti klimatu. Kromě toho by plány neměly obsahovat nic, co by mohlo vést k poškození životního prostředí v duchu zásady „nezpůsobit žádnou významnou škodu“ (DNSH, *do no significant harm*), která se vztahuje na všechny investice v plánech.

Díky tomuto nástroji vznikly důležité reformy a investice na podporu opatření v oblasti klimatu. Nástroj však může využívat i řada pochybných projektů, tudíž je třeba pečlivě kontrolovat provádění plánů.

Tyto národní plány, známé také jako národní plány obnovy, popisují, jak budou prostředky na obnovu investovány. Peníze budou vypláceny na základě dokončení konkrétních opatření, nikoliv na základě výdajů na jednotlivé projekty. To znamená, že před provedením jakýchkoli plateb z RRF Evropská komise posoudí, zda členský stát splnil konkrétní milníky a cíle vyplývající z příslušného plánu.

Na financování RRF si EU půjčuje peníze na mezinárodních kapitálových trzích. Splácet je bude po dlouhou dobu, až do roku 2058. To by mělo zabránit okamžitému tlaku na veřejné finance členských států a umožnit jim soustředit se na oživení.

Nástroj pro oživení a odolnost - celkové dostupné finanční prostředky

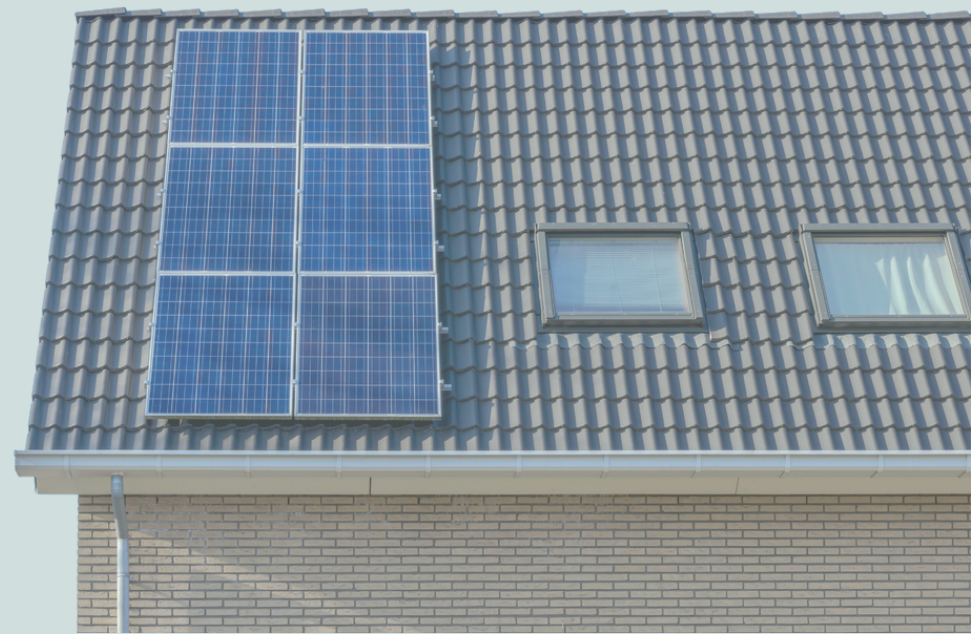

nejméně 37 % by mělo být věnováno opatřením, které přispívají k dosažení cílů v oblasti klimatu

Nové výzvy – strategie REPowerEU

Nástroj pro oživení a odolnost je také základem plánu REPowerEU, strategie EU přijaté v reakci na ruskou invazi na Ukrajinu, jejímž cílem je ukončit závislost na dovozu fosilních paliv z Ruska. Dne 18. května 2022 navrhla Evropská komise změnu nařízení o RRF, jejímž cílem je zahrnout do stávajících plánů obnovy členských států samostatné kapitoly o plánu REPowerEU.

Cílem plánu je diverzifikovat dodávky energie, zvýšit energetickou účinnost a urychlit zavádění obnovitelných zdrojů energie. Na podporu nezbytných investic by členské státy mohly požádat o dodatečné finanční prostředky tak, že Evropské komisi předloží kapitoly o plánu REPowerEU na financování konkrétních opatření. Finanční prostředky EU jsou k dispozici na podporu podniků, domácností a kritické infrastruktury potřebné pro bezpečnou energetickou transformaci.

Na financování těchto kapitol mají členské státy k dispozici finance z různých zdrojů:

- 5,4 miliardy eur z rezervy na vyrovnání se s důsledky brexitu
- 20 miliard eur nových grantů ze systému EU pro obchodování s emisemi
- až 117 miliard eur by mohlo být převedeno z programů politiky soudržnosti
- 225 miliard eur nevyužitých úvěrů z RRF

Splnění cílů plánu REPowerEU bude vyžadovat značné dodatečné investice, zejména do zavádění obnovitelných zdrojů energie, energetické účinnosti a úspor energie, jakož i výrazné předzásobení a urychlení již plánovaných investic.

Více informací o tom, jak členské státy plánují investice, naleznete ve zprávě Bankwatch „Posílení komunit – ne fosilních paliv. Analýza revidovaných národních plánů obnovy 15 členských států“.⁶

⁶ CEE Bankwatch Network, [Repower communities - not fossil fuels. Analýza revidovaných národních plánů obnovy a odolnosti 15 členských států](#), CEE Bankwatch Network, 11. října 2023.

PROGRAMY FINANCOVANÉ Z PŘÍJMŮ SYSTÉMU EU PRO OBCHODOVÁNÍ S EMISEMI

Modernizační fond

Modernizační fond je program financování určený na podporu deseti členských států EU s nižšími příjmy na jejich cestě ke klimatické neutralitě prostřednictvím modernizace energetických systémů a zvyšování energetické účinnosti. Fond podporuje investice do:

1. Obnovitelné energie
2. Energetické účinnosti
3. Skladování energie
4. Energetických sítí
5. Spravedlivé transformace v regionech závislých na uhlíku

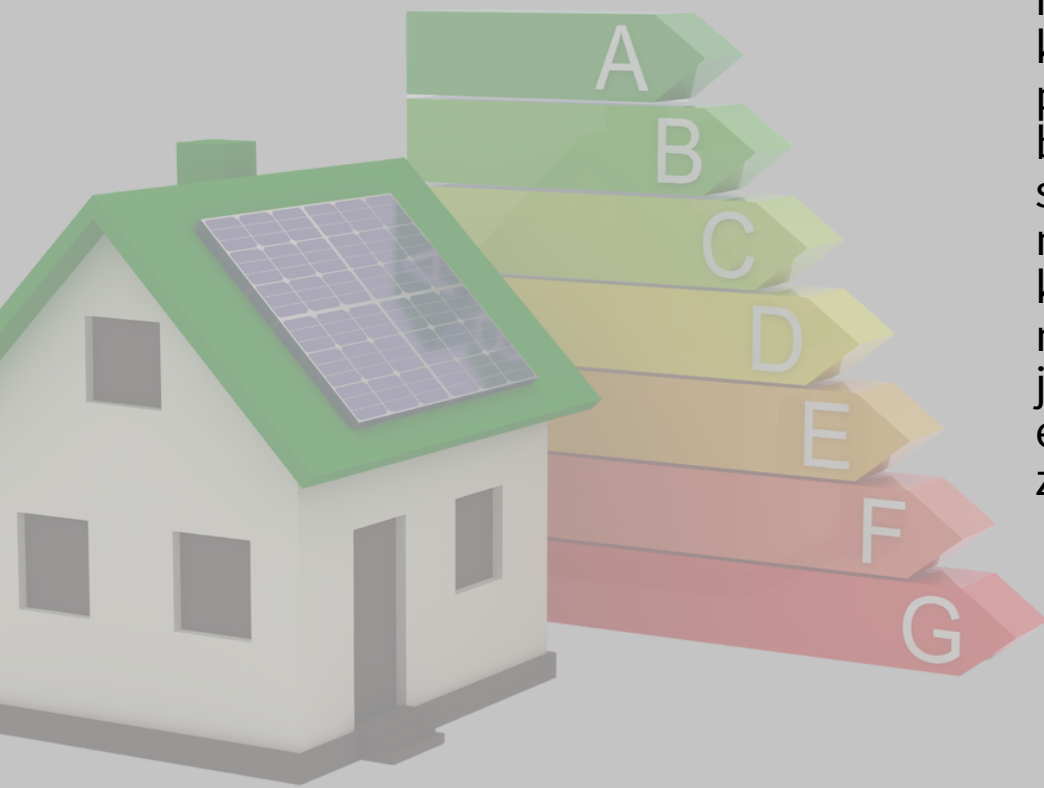
Modernizační fond začal fungovat v lednu 2021 a bude podporovat investice až do roku 2030. Je financován z příjmů z dražeb emisních povolenek v rámci systému obchodování s emisemi. Celkové příjmy Modernizačního fondu v letech 2021 až 2030 činí 57 miliard EUR, a to za předpokladu ceny uhlíku ve výši 75 EUR/tCO₂.

PROGRAMY FINANCOVANÉ Z PŘÍJMŮ SYSTÉMU EU PRO OBCHODOVÁNÍ S EMISEMI

Zeměpisná působnost Modernizačního fondu je omezena na členské státy EU s HDP na obyvatele nižším než 60 % průměru EU. V současné době splňuje podmínky 13 členských států mezi kterými jsou například: Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko. Největšími příjemci prostředků z Modernizačního fondu jsou Polsko, Česká republika, Rumunsko a Maďarsko.

Pokud by však tyto prostředky nebyly investovány rozumně, mohly by potenciálně financovat projekty, které podporují závislost na fosilních palivech a přispívají ke změně klimatu. Je proto zásadní, aby byl fond využíván na podporu projektů, které jsou v souladu s klimatickými cíli EU a podporují přechod na nízkouhlíkové hospodářství. Proto Evropská komise stanovila kritéria pro výběr projektů, které je možno z Modernizačního fondu financovat, včetně jejich potenciálního dopadu na snižování emisí, energetickou účinnost a podporu obnovitelných zdrojů energie.

Sociální klimatický fond

Evropská komise vytvořila Sociální klimatický fond jako nástroj na ochranu nejzranitelnějších skupin, které budou negativně ovlivněny zavedením nového systému obchodování s emisemi pro budovy a silniční dopravu. Opatření a investice podporované tímto fondem by se měly zaměřit na:

- Zvýšení energetické účinnosti budov
- Dekarbonizaci vytápění a chlazení budov
- Integraci energie z obnovitelných zdrojů
- Zlepšení přístupu k mobilitě a dopravě s nulovými a nízkými emisemi

Celkový rozpočet na období 2026 až 2032 činí pro členské státy až 65 miliard eur v závislosti na ceně uhlíku. Kromě toho by členské státy měly spolufinancovat alespoň 25 % odhadovaných nákladů, což by činilo 86,7 miliardy eur.

Podobně jako v případě Nástroje pro oživení a odolnost budou muset členské státy vypracovat sociální klimatické plány, v němž uvedou všechna plánovaná opatření a investice, které mají být z fondu financovány. Aby se minimalizovala administrativní zátěž, měly by být tyto plány v souladu s vnitrostátními plány členských států v oblasti energetiky a klimatu (NECP, *National Energy and Climate Plan*).⁷ Plán bude muset schválit Evropská komise. Členské státy budou následně referovat o dosaženém pokroku při provádění plánů ve dvouletých zprávách a také vnitrostátní plány náležitě aktualizovat.

EVROPSKÁ INVESTIČNÍ BANKA

Evropská investiční banka (EIB) je finanční složkou EU a jedním z největších multilaterálních věřitelů na světě. Jejím hlavním cílem je podporovat rozvoj vnitřního trhu v zájmu EU poskytováním úvěrů a dalších finančních produktů na projekty veřejného a soukromého sektoru, které podporují cíle politik EU. EIB je vlastněna členskými státy a funguje nezávisle na orgánech EU.

EIB hraje důležitou roli při podpoře fondů EU tím, že poskytuje finanční prostředky na projekty, které lze z těchto zdrojů financovat. EIB podporuje zejména projekty, které přispívají ke splnění cílů politik EU, jako je přechod na nízkouhlíkové hospodářství odolné vůči změně klimatu, sociální soudržnost a hospodářský rozvoj. EIB rovněž poskytuje technickou pomoc, aby pomohla předkladatelům připravit a realizovat projekty, které bude možné financovat z programů EU.

EIB úzce spolupracuje s Evropskou komisí, která je odpovědná za správu mnoha fondů EU. Evropská komise a EIB spolupracují při určování prioritních odvětví a investičních oblastí, v nichž mohou úvěry EIB financování EU doplňovat.

ZAPOJTE SE

Proč a jak se zapojit do navrhování a implementace fondů EU?

Zajištění účasti veřejnosti na správě fondů EU je zásadní a co se týče opatření v oblasti klimatu, může přinést řadu výhod. Zapojením občanů a dalších zúčastněných stran do plánování a vynakládání finančních prostředků EU mohou vlády a orgány veřejné správy odpovědné za správu fondů podpořit cíle politik v oblasti klimatu tím, že zohlední potřeby a zájmy občanů. Účast veřejnosti rovněž pomáhá zajistit, že nové politiky a opatření budou zohledňovat sociální a environmentální nerovnosti, a může také zvýšit legitimitu a přijatelnost opatření v oblasti klimatu pro veřejnost.

Pro co nejlepší využití finančních prostředků EU je důležité zapojit všechny zúčastněné strany v různých fázích procesu. Úloha občanů EU je zásadní pro zajištění rozumného a efektivního využívání veřejných prostředků na transformační investice v souladu se Zelenou dohodou pro Evropu.

Pravidla pro zapojení veřejnosti se liší v závislosti na konkrétním fondu. V politice soudržnosti musí vlády členských států při rozhodování o rozpočtu EU dodržovat zásadu partnerství a zapojovat různé zúčastněné strany, jak je stanoveno v Evropském kodexu chování pro partnerskou spolupráci, který byl zaveden nařízením komise v přenesené pravomoci (EU) č. 240/2014. Kodex chování stanovuje standardy pro zapojení všech partnerů do plánování, implementace, monitorování a hodnocení fondů EU. Partnerská spolupráce je rovněž zaručena článkem 8 nařízení o společných ustanoveních 2021/1060.

U ostatních fondů jsou požadavky méně přísné. Například v nařízení o Nástroji pro oživení a obnovu jsou povinné konzultace pouze uvedeny, aniž by bylo vysvětleno, jak se partneři mohou smysluplně zapojit. To může vést k problémům při implementaci těchto fondů, protože podmínky nemusí odpovídat situaci příjemců a problémům, kterým čelí. Zvyšuje se tím také riziko pochybného čerpání.

Pro řádné zapojení zúčastněných stran do správy fondů EU jsou v různých fázích procesu zapotřebí zvláštní opatření. Příležitost k účasti by měla mít i veřejnost.

Plánování

Plánování je fáze, ve které se země rozhoduje, jakým způsobem prostředky z EU vynaložit, a to vypracováním zastřešujícího plánu nebo programu. Občané mohou ovlivňovat místní, regionální i celostátní rozhodnutí a rozhodující činitele tím, že navrhnou řešení, podporují nevládní organizace a požadují odpovědný postup.

Ve fázi plánování na národní úrovni je připraveno několik klíčových dokumentů, které schvalují vnitrostátní orgány. Obvykle se jedná o tyto dokumenty:

- Sociálně-ekonomické analýzy definující národní priority pro nadcházející období
- Plány regionálního rozvoje
- Rámcové podmínky, tj. vnitrostátní plány v oblasti energetiky a klimatu
- Dohody o partnerství a operační programy v rámci politiky soudržnosti
- Investice a reformy v rámci nástroje pro oživení a odolnost

Veřejnost se může podílet na tvorbě každého z těchto strategických dokumentů. Aby však bylo možné ovlivnit konečné výsledky podle konkrétních potřeb, je zapotřebí proaktivní a dlouhodobé zapojení občanů.

Pro účinnou mobilizaci zúčastněných stran se doporučuje vytvořit komunitu nebo sdružení aktivních účastníků, kteří definují své priority již na počátku plánování. To umožní vhodné rozvržení procesu, identifikaci potřeb účastníků a rozdělení práce. Důležitá je také znalost příslušných institucí, časových plánů a lhůt v procesu plánování. Je vhodné pravidelně zasílat dopisy úřadům a včas se obracet na národní orgány jako na zainteresovanou stranu. Dále je zapotřebí identifikovat sdružení, nevládní organizace a podnikatelská uskupení, se kterými lze uzavřít partnerství nebo se připojit ke společným iniciativám. Více občanských iniciativ v této fázi zvýší pravděpodobnost, že se priority občanů promítnou do výsledku. Smysluplnou účast v pracovních skupinách a na veřejných slyšeních lze zajistit vytipováním a získáním příslušných odborníků, kteří mohou být v tomto procesu nápomocni.

Implementace

Jedním z důležitých způsobů, jak se zapojit, je zastupovat svou komunitu v monitorovacích výborech. Monitorovací výbory jsou zřízeny za účelem kontroly správné implementace investic, opatření, projektů, reforem atd., předsedá jim příslušný členský stát (nebo řídicí orgán) a jsou v nich zastoupeni regionální, hospodářští a sociální partneři. Každý člen tohoto orgánu má hlasovací právo a přístup k přímým a aktuálním informacím o provádění programů a investic.

Ačkoli podle Kodexu chování pro partnerství musí být pro politiku soudržnosti zřízeny monitorovací výbory, při implementaci plánů obnovy si členské státy zřídit monitorovací výbor pouze mohou. Současně mohou ministerstva zřídit pracovní skupiny občanů, aby podpořila veřejné výzvy k předkládání návrhů projektů v souladu s místními potřebami.

Pokud máte podezření na zneužití finančních prostředků, upozorněte místní nevládní organizace nebo uskupení pro dohled nad dodržováním pravidel. Pokud vaše sdružení, komunita nebo občanská skupina disponuje odbornými znalostmi, může vypracovat monitorovací zprávu nebo případovou studii a předat svá zjištění přímo příslušným regionálním, národním nebo evropským orgánům. Účast veřejnosti rovněž pomáhá předcházet podvodům a zneužívání finančních prostředků.

Jak se stát příjemcem

Pokud jste starosta, podnikatel nebo organizace hledající finanční prostředky pro svůj projekt, je možné, že jsou vám výše zmíněné zdroje k dispozici. Pokud nevíte, jak o financování požádat, můžete prověřit, zda existují veřejné orgány, které vám mohou pomoci přetvořit váš nápad v reálný projekt.

V některých situacích stanovují ministerstva omezení týkající se typů činností a příjemců, kteří mohou v rámci určitého programu získat financování. To může naznačovat, že ministerstvo potřebuje více informací z regionů, aby vytvořilo správné podmínky pro podporu hodnotných projektů.

Pokud se při získávání finančních prostředků EU setkáte s problémy, můžete se obrátit na nevládní organizace, jako je Bankwatch, nebo napsat přímo příslušným institucím. Orgány mohou být ochotny zlepšit podmínky pro žadatele, zejména pokud je o konkrétní výzvu k předkládání návrhů malý zájem.

Čtyřbodový kontrolní seznam pro dobrou spolupráci

Budování dobrého partnerství mezi veřejnými orgány a zúčastněnými stranami je pro účinné a udržitelné národní, regionální a lokální programy financované EU zásadní. Následující kontrolní seznam poslouží jako vodítko, které oběma stranám pomůže zajistit, aby bylo financování spravováno co nejlépe.

1

Zapojte se včas: Příslušní partneři budou identifikováni již na počátku procesu plánování. Mohou mezi ně patřit subjekty z dané oblasti zájmu, odbory, sdružení, místní orgány, akademické instituce a občanská společnost (včetně organizací zabývajících se životním prostředím, fondy EU, sociálním začleňováním, rovností žen a mužů a bojem proti diskriminací). V některých programech může být do partnerství nominována jednu zastřešující organizaci.

2

Vstupte do monitorovacích výborů: V monitorovacích výborech mají partneři možnost účastnit se procesu již od samého počátku a jsou včas informováni o tom, jak mohou přispět svými podněty. Jejich příspěvky jsou náležitě posouzeny a příspěvatelům je poskytnuta zpětná vazba.

3

Získejte potřebnou podporu: Partneři v monitorovacích výborech jsou obeznámeni s pravidly pro úhradu nákladů a jsou jim poskytnuty možnosti budování kapacit a technická pomoc.

4

Zapojte se do různých fází procesu: Partneři jsou při ovlivňování procesu financování z EU úspěšnější, pokud se podílejí na plánování, implementaci, monitorování i hodnocení programů.

PŘÍKLADY PROJEKTŮ V OBLASTI KLIMATU PODPOŘENÝCH Z FONDŮ EU

Příkladem toho, jak lze úspěšně využít finanční prostředky EU k posílení postavení občanů a urychlení přechodu na obnovitelné zdroje energie, jsou energetická společenství. V současném víceletém finančním rámci mají členské státy jedinečnou příležitost podpořit jejich růst tím, že zahájí ambiciózní programy financování v rámci Fondu pro oživení a odolnost, Fondu soudržnosti a Modernizačního fondu.

Energetická společenství mohou díky tomu, že umožní občanům převzít kontrolu nad svými energetickými zdroji, sehrát důležitou roli při přechodu od fosilních paliv a zároveň zvýšit odolnost vůči prudkým nárůstům cen energie, zmírnit energetickou chudobu a podpořit místní hospodářský rozvoj. Mohou sehrát klíčovou roli při přeměně stávajícího nespravedlivého energetického systému na systém inkluzivnější, decentralizovaný a založený na obnovitelných zdrojích, který bude stát na účasti občanské společnosti a jejích potřebách.

K zajištění efektivního využívání prostředků EU existuje řada praktických nástrojů, které ukazují, jak lze využívat dostupné zdroje financování, např. nástroj pro sledování veřejného financování.⁸ Ten skýtá přehled o finanční podpoře z Fondu pro oživení a odolnost, Fondu soudržnosti a Modernizačního fondu poskytnuté energetickým společenstvím v 19 členských státech EU.

PŘÍKLADY PROJEKTŮ V OBLASTI KLIMATU PODPOŘENÝCH Z FONDŮ EU

Ačkoli se nová opatření v některých vnitrostátních kapitolách REPowerEU zabývají konkrétně reformami a investicemi, které mají usnadnit kolektivní soběstačnost a rozvoj energetických společenství, některé země zaostávají. Nejúspěšnější příklady lze nalézt v litevské kapitole REPowerEU, která zmiňuje společenství využívající obnovitelné zdroje energie třicetkrát a zdůrazňuje jejich roli jako jedno z řešení energetické chudoby. Rozsah navrhovaných změn a ochota přijmout nové přístupy k energetické krizi obsažené v národních plánech obnovy a odolnosti se však mezi analyzovanými členskými státy značně liší.

Na pomoc řídicím orgánům odpovědným za programy financované EU jsou k dispozici také některé návodné materiály, například praktický kontrolní seznam sítě CEE Bankwatch Network⁹, který ukazuje, jak připravit úspěšné výzvy k předkládání návrhů, které mohou podpořit růst komunitního energetického hnutí a zajistit, aby byly v souladu s vnitrostátními, regionálními a místními podmínkami.

PŘÍKLADY PROJEKTŮ V OBLASTI KLIMATU PODPOŘENÝCH Z FONDŮ EU

Dalšími investicemi, které by mohly využít finanční prostředky EU k transformaci energetického odvětví, jsou investice na podporu opatření v oblasti energetické účinnosti. Cílem energetické účinnosti je snížit množství spotřebované energie při splnění stejného úkolu, a tím eliminovat plýtvání energií. Neefektivní využívání energie je jedním z hlavních problémů ekologické transformace. Členské státy mohou přijmout několik opatření ke zlepšení energetické účinnosti, například využívat obnovitelné zdroje energie pro chlazení a vytápění, nahradit neúčinné nebo znečišťující topné systémy a izolovat budovy a vytvářet zelené střechy.

Aby byly projekty energetické účinnosti financované EU skutečně smysluplné a transformační, musí se na jejich plánování a implementaci podílet místní komunity. Konzultace s obyvateli, podniky a místními orgány jsou nezbytné k zajištění toho, aby projekty odpovídaly místním potřebám a prioritám. Upřednostňování projektů, které se zabývají sociálními problémy souvisejícími s energetickou účinností, jako je energetická chudoba, by učinilo opatření v oblasti energetické účinnosti přístupnějšími a cenově dostupnějšími pro zranitelné či marginalizované skupiny.

PŘÍKLADY PROJEKTŮ V OBLASTI KLIMATU PODPOŘENÝCH Z FONDŮ EU

Fondy politiky soudržnosti EU jsou spolu s Nástrojem pro oživení a odolnost a Modernizačním fondem nejdůležitějšími mechanismy pro řešení energetické chudoby. Například v České republice poskytuje Modernizační fond finanční podporu seniorům a domácnostem s nízkými příjmy, jež mohou žádat o dotace na stavební úpravy vedoucí k úsporám energie v jejich domovech. Kromě toho se od roku 2026 očekává, že nedávno zřízený Sociální klimatický fond bude rovněž poskytovat finanční prostředky na podporu investic do energetické transformace, například do energetické účinnosti budov, dekarbonizace vytápění a chlazení v budovách (včetně využití energie z obnovitelných zdrojů) a dalších souvisejících iniciativ¹⁰. Fond bude fungovat v letech 2026 až 2032 a bude se zaměřovat zejména na zranitelné domácnosti, které jsou energetickou chudobou postiženy nejvíce.

Další informace o tom, jak některé členské státy řeší energetickou chudobu, naleznete v informačním materiálu Bankwatch „Boj proti energetické chudobě v členských státech EU“¹¹.

10 Rada Evropské unie, [Infographic - Fit for 55: a fund to support the most affected citizens and businesses](#), Rada Evropské unie, přístup 28. listopadu 2023.

11 CEE Bankwatch Network, [Tackling energy poverty in EU Member States](#), CEE Bankwatch Network, 2. června 2023.

Fotky Canva

Supported by:

on the basis of a decision
by the German Bundestag

Tento projekt je součástí Evropské iniciativy na ochranu klimatu (EUKI), německého Spolkového ministerstva hospodářství a klimatu (BMWK). Za názory uvedené v této informaci nese výhradní odpovědnost autor/autoři a nemusí nutně odrážet názory Spolkového ministerstva hospodářství a ochrany klimatu (BMWK).

Tato publikace byla vydána za finanční podpory Evropské unie. Za její obsah nesou výhradní odpovědnost autoři a nelze ji za žádných okolností považovat za odrážející pozici Evropské unie, nebo agentury CINEA.

bankwatch.org/europeangreendeal